

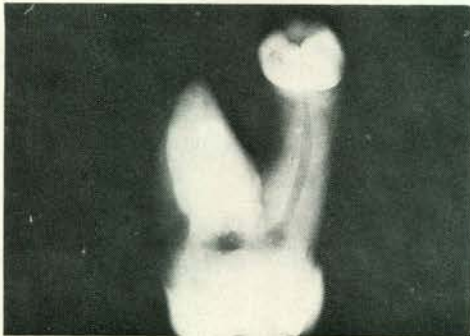
ODONTOLOGISCHE SPELINGEN DER NATUUR

J. G. DE BOER

In Van Dales Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (1970) wordt een 'speling der natuur' gedefinieerd als 'een afwijking van de gewone of verwachte eigenschappen of vormen'. Volgens deze omschrijving zouden dus alle anomalieën spelings der natuur zijn. Van een associatie met 'spel' of met 'speelsheid' is geen sprake, ondanks het feit, dat sinds het verschijnen van Huizinga's 'Homo ludens' (1938), wij steeds meer bewust zijn geworden van het speelse (ludieke) element in onze samenleving. Hoewel Van Dale's zeer ruime omschrijving mij niet geheel kan bevredigen, besef ik dat het niet mogelijk is een nauwkeurige, scherp begrenzende definitie te geven. Ik meen echter, dat de drie onderstaande gevallen echte 'spelings' der natuur zijn.

Afb. 1. Merkwaardige versmelting van M_2 en M_3 superior.

Afb. 2. Röntgenfoto vanuit een iets andere hoek om een duidelijk beeld van het wortelkanaal te verkrijgen.

De foto's van het eerste geval (afb. 1 en 2) behoeven eigenlijk geen nadere toelichting. Na de verrassing een wortel te zien eindigen in een kroontje, volgt spoedig de herkenning van deze afwijking: de wortel van een ondersteboven aangelegde gereduceerde M_3 en de linguale wortel van een M_2 zijn precies in elkanders verlengde met elkaar versmolten. Zoals de röntgenfoto laat zien vormen zelfs beide wortelkanalen één doorlopend kanaal.

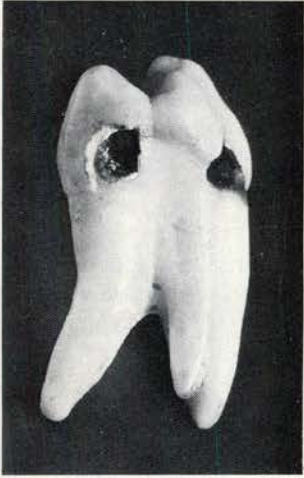
Het tweede geval (afb. 3-7) wordt gevormd door een dubbeltand bestaande uit twee versmolten premolaren. Het opmerkelijke is, dat van deze beide elementen het ene de kenmerken van een onder-, het andere die van een bovenpremolair heeft. Het occlusale aspect (afb. 3) staat daarover geen twijfel toe.

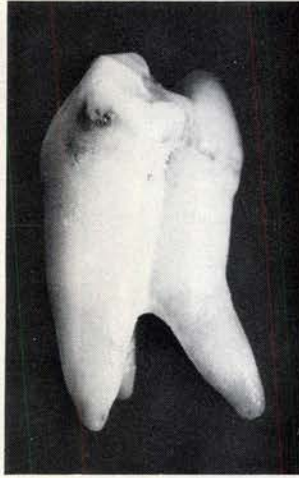
Afb. 3. Occlusaal aspect van twee versmolten premolaren, naar de vorm te oordelen een boven- en een onderelement.

Duidelijkheidshalve zijn op de afbeeldingen der mesiale en distale vlakken (afb. 4 en 5) de onderpremolair (afb. 6) resp. de bovenpremolair (afb. 7) weggeretoucheerd. Voor zover de elementen zijn te determinare, lijkt het distobuccale vlak van een eerste premolair rechts boven te zijn versmolten met het distolinguale vlak van een eerste premolair rechts onder. Uit welk gebitskwadrant de dubbeltand werd geëxtraheerd, is mij niet bekend.

Het derde geval (afb. 8-10) betreft een eerste snijtand links boven, die tijdens de extractie op een zeer verrassende wijze fractureerde. Van de wortel braken, behalve het apicale stuk, twee fragmenten af die te zamen een kegelvormige wortelkern bijna geheel omvatten. Het overgebleven deel van de radix heeft een glad, bijna gepolijst oppervlak en vertoont een

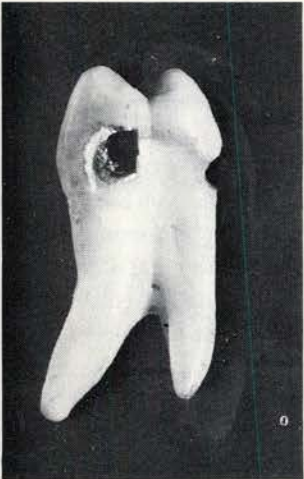
Afb. 4. Mesiaal aspect van de bovenpremolair.

Afb. 5. Mesiaal aspect van de onderpremolair.

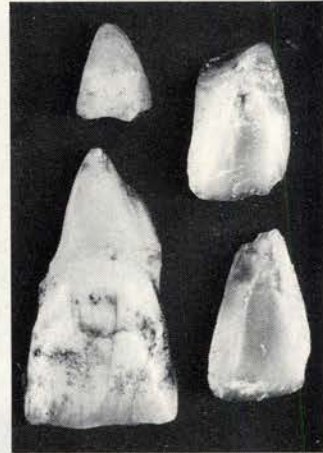
Afb. 8 Eerste snijtand links boven.

Afb. 6. In afb. 4 is de onderpremolair weggeretoucheerd.

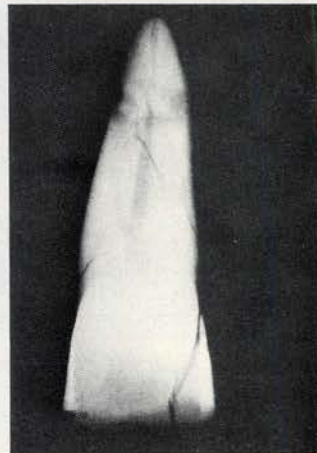
Afb. 7. In afb. 5 is de bovenpremolair weggeretoucheerd.

Afb. 9. Fractuurstukken van de eerste snijtand links boven.

frappante gelijkenis met de sterk verkorte wortel van een eerste bovenincisief met een radicaire microdontie. De disto-incisale hoek brak later af, waarschijnlijk door uitdroging van het element.

Wat de vorm van de kegelvormige kern zo merkwaardig maakt, is de richting van het breukvlak. Normaliter lopen, vanaf de apex tot even onder de tandhals, de dentinekanaaltjes vrijwel transversaal, terwijl de groei-'lijnen' een bijna longitudinale richting hebben. De breuk heeft dus noch de dentinekanaaltjes, noch de groei-mantels gevolgd. Het afbreken van het apicale worteldeel werd blijkens de röntgenfoto veroorzaakt door een transversale zone van slecht verkalkt dentine. Een verklaring van de kegelvormige fractuur kan ik niet geven.

Afb. 10. Röntgenfoto van de in elkaar gezette eerste snijtand links boven.

Voor de foto's der eerste beide gevallen dank ik de Heer J. L. M. van de Kamp, fotograaf bij de afd. Tandheelkunde van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

Summary:

Title: Odontological freaks of nature.

In the first case (figs. 1 and 2) the lingual root of an upper second molar and the single root of the reduced, inverted third molar are fused to one continuous root containing one continuous root canal. The second case (figs. 3-7) shows two fused premolars, the remarkable feature being that one tooth is an upper bicuspid, the other a lower. For the sake of clarity, in fig. 6 the lower premolar

has been eliminated by retouche, in fig. 7 the upper.

The figs 8-10 show a first upper incisor which has been fractured in a peculiar way during extraction. The remaining part of the root bears a marked resemblance to a central incisor with a pronounced radicular microdontia. The smooth surface is neither in conformity with the direction of the growth-'lines', nor with that of the dentinal tubules.

Juni 1974.

Adres: Prof. J. G. de Boer,
Vijverlaan 49,
Epe (Gld.).

NEUROTISCHE OF PSEUDONEUROTISCHE KARAKTERONTWIKKELING BIJ PATIËNTEN MET PROGENIE*)

F. C. STAM

W. A. M. VAN DER KWAST

Inleiding

Van dentofaciale afwijkingen zoals prognie, prognathie, micrognathie, asymmetrie van de onderkaak en verticale open beet, is de abnormaal sterk ontwikkelde onderkaak (progenie) de meest voorkomende. Onder prognie wordt verstaan dat de ondertanden in

Uit de afdeling Psychiatrie (hoofd: Prof. Dr. F. C. Stam) en de afdeling Mondziekten en Kaakchirurgie (hoofd: Prof. Dr. W. A. M. van der Kwast) van het Academisch Ziekenhuis van de Vrije Universiteit te Amsterdam.

een sagittaal vlak centraal van de boventanden staan, wanneer de gebitselementen van onder- en bovenkaak contact maken en de kaakkopjes zich in een normale positie in de gewrichtskom bevinden (afb. 1). Het gevolg hiervan is dat het gedeelte van het gelaatsprofiel dat door de onderkaak wordt bepaald, sterk promineert ten opzichte van de rest van het gezicht. Bij de prognie is de kaakhoek sterk afgevlakt. In sommige gevallen is ook de breedte van de onderkaak sterk toegenomen, waardoor de tandboog van de onderkaak buiten die van de bovenkaak staat en het kauwvermogen ongunstig wordt beïnvloed. Een abnormaal sterk ontwikkelde onderkaak leidt tot een uiterlijk, waarvoor in het taalgebruik uitdrukkingen bestaan zoals centebak, onderlader, bulldoggezicht.

De oorzaken van prognie

Het is algemeen bekend dat prognie als erfelijke afwijking voorkwam bij het vorstenhuis van de Habsburgers, vooral bij Karel V. De prognie is echter nooit aangeboren; de afwijking ontwikkelt zich na de geboorte.

De progene onderkaak kan ook een gevolg zijn van endocriene afwijkingen: bij acromegalie is prognie een in het oog springend kenmerk. Als oorzaak wordt ook aangegeven dat adenoïde woekeringen de onderkaak in een ventraalwaartse positie kunnen brengen

Afb. 1. Voorbeeld van sterke prognie. De ondertanden staan vóór de boventanden (patiënt A).

*) Eerder gepubliceerd in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 118, nr. 21: pag. 778-783 (1974).